

VÅR FØRSTE PLANKEBYGNING

I gamle dager var alle bygninger av tømmer, det var først utover i 1800-årene at en større ladebygning av og til kunne oppføres i reisverk, noe som ellers bare bruktes til skjul, vognremisser o. l. Mot slutten av 1800-årene ble tømmerbygninger stadig mer sjeldne, man bygget sine våningshus av planker, en byggeskikk som nå er gått av mote.

Når var det så man begynte å bygge plankehus? Kanskje en litteraturundersøkelse kan gi svaret. Den første gang jeg har sett et plankehus nevnt er i 1842. Jeg gad vite om ikke dette er et av de første som har forekommet hos oss. Det ble oppført av konsul Semb på hans løkke «Nøisomhed», ikke å forveksle med det Nøisomhed ute ved Drammensveien, som vi nå mest kjenner under dette navn, Gulbrandsens løkke. Nei, dette lå på østkanten nederst ved nåværende Ole Bulls gate. Løkken, som var på 45 mål, hadde Westye Egeberg erhvervet i 1811, og overdrar den ti år senere til administrator Chr. Semb. Da lå det bare en lade der, men prisen var allikevel 3 500 spd., noe som er ganske merkelig, da den kort efter ble taksert til bare 2 150 spd.

Det er ikke hovedbygningen som i 1842 betegnes som et plankehus. Dette er sogar av «grundmur» forsynt med blå takstein. Det er et annet våningshus som er «oppført af 3'' tykke 9'' brede granplanker lagde paa flask (siden) og sammenføyede med nagler og bordklædt». Betegnelsen på flask som i våre dager er en vanlig betegnelse er det også første gang jeg har påtruffet. I Christiania satte det nettopp nå med de gode tider inn en stor byggevirksomhet. En hel del flinke håndverkere kom sørfra og slo seg ned hos oss, mest murmestre, men også tømmermestre, og disse har selvfølgelig ført nye byggemetoder med seg.

Om man nå tror at dette vil si at man nå begynner å bygge plankehus overalt, så får man tro om igjen. Mitt materiale viser at man i årene

VÅR FØRSTE PLANKEBYGNING

Vennelyst: Gårdsfasaden.

fremover praktisk talt ikke benyttet denne byggemåten. Det var stadig vekk tømmer og atter tømmer. Skulle det noen gang være litt enklere var det i utmurt bindingsverk, ofte panelt. Noen ganger forekommer planker ved siden av en annen byggemåte, som oftest ved simple uthus.

Først fra ca. 1860 dukker det opp en og annen gang et plankehus, men blant alle de hus som i seksti-årene oppførtes i Vaageby, nå Rodeløkken, var det bare to plankehus.

Nei det er i 1871 at plankehus tar til å bli nokså alminnelige oppe på Vålerengen.

All bebyggelsen på «Nøisomhed» hadde konsul Semb latt oppføre, og den omfattet ikke mindre enn tolv forskjellige bygninger, bl. a. en helt ny merkelig stolpebod i tre etasjer. Under bygningen var anbrakt en særdeles solid grunnmuret potetkjeller. Stolpeboden hvilte dog ikke

«Vennelyst» og «Nøisomhed» mellom Øvre Fos og Torshaug.
Forstørret utsnitt av Vibe og Irgens' kart av 1844.

direkte på denne, men på 8 jernpilarer. Taksten på den ble bare 350 spd., som Semb finner altfor lav, men takstmennene, som dog var moderne industrifolk, har reagert mot byggemetoden.

I husmannsstuen var det en to-etasjes ovn med «komfyrindredning». Til sist må nevnes et femkantet lokum.

Konsul Semb har vært besjelet av byggelyst, og hans byggemestre har fått boltre seg.

Når vi er i strøket så et par ord om Vennelyst, hvor familien Hallén nå har residert aldri så lenge. Inntil ganske nylig lå stedet der i idyllisk fred med sine rødmalte uthus og vakre hage, en oase i selve Grünerløkken. Nå har den indre ringvei, nærmere bestemt Christian

Michelsens gate, brutt seg brutalt gjennom her. Bebyggelsen står igjen, men idyllen er for størstedelen borte. Hovedbygningen er en to-etasjes grunnmuret empirebygning med glatt gurtgesims i høyde med etasjeskillet og en konsolprydet taklist. Et enkelt og velpleid minne fra den tiden da strøket var rene landsbygden og hørte under Aker.

Sigvardt Blumenthal Petersen er byggherren, han hvis sønn erobret seg en slik plass i byens forretningsverden, og som i Victoria Terrasse reiste seg et monument og hvis annen sønn Carl Emil var en foregangsmann i papirbransjen, hans firma er stort og fint den dag i dag. Faren hadde forresten også et kjent og aktet navn i byen, om enn i en litt mer beskjedne målestokk.

Han forpakter i 1815 Bendixens løkke på sin og sin kones livstid. Løkken er på $33\frac{3}{4}$ mål, og der kan avles 24 skippund løkke-høy. Dessuten forpakter han ennå en løkke, hvor det står en lade. Året etter får han arvefesteskjøte på dem av eieren til Nedre Foss, Hans Grüner. Det er vognmann Hans Bendixen som her tidligere hadde skaffet seg høy og beite til sine hester.

Sigvardt Petersen synes snart å ha fått i stand et lyststed her, for da han i 1818 lar løytnant Reichborn oppta et kart over eiendommen (ikke påtruffet), er der foruten nærmere 44 mål aker og eng også en hage på nesten 3 mål foruten et femtedels mål bebygget grunn.

Den grunnmurte bygningen var dog ikke helt ferdig høsten 1820. I første etasje finner vi en stue, to kammers og et kjøkken, i annen to saler og ett kammers. Men neste sommer står den der ferdig. Alle rom har gipstak. Rommene i første er betrukket og malt, de i annen later til å ha hatt malte paneler.

Uthusene er såre enkle, bare reisverk. Det nevnes intet fjøs, bare stall. Vi hører dessuten om et dueslag.

Vi ser av kartet at det er plantet allé utover veien til Vennelyst og at hagen her er meget større enn den ved Nøisomhed.

Arno Berg.

P. S. I tidligere matrikler sto alltid, hvis et slikt gammelt sted fremdeles lå der, dets navn. Hvorfor er en slik opplysning, som sikkert har interesse for mange, nå sløffet? Det kan vel neppe være av plasshensyn.